
עברית: הבנה הבעה ולשון

משימת הערכה
ארצית לכיתות ט

הפיקוח על הוראת העברית

לפניכם מאמר בנושא ההתמכרות למרשתת.

קראו אותו, וענו על השאלות.

טקסט א

התמכרות לאינטרנט¹

מעובד על-פי ליאור עילם*,

אוחזר מאתר מטה <http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=2334>, ב- 31/1/12

אם בתקופה האחרונה חבריכם מגיעים לעבודה או ללימודים כשהם סובלים מכאבי ראש ועיניהם אדומות, נראה שהם סובלים מחוסר שינה. סיבותיהם שמורות עמם, כמובן, אולם בהחלט ייתכן שהם "קורבנות" לסוג חדש של התמכרות - התמכרות לאינטרנט.

רשת האינטרנט מציעה מגוון רחב של יישומים, דוגמת גלישה באתרי www, דואר אלקטרוני, קבוצות דיון וחדרי שיחה. מחקרים מעלים כי חדרי השיחה (Chat) מספקים את עיקר המשיכה למכורי האינטרנט. חדרי השיחה מאפשרים לאנשים מכל העולם, ללא תלות בהשקפת עולמם, להיפגש בחדר וירטואלי אחד ולשוחח על כל נושא אפשרי. המשתתפים בשיחה בוחרים לעצמם כינוי. הם אינם צריכים להזדהות בשמם האמתי או למסור על עצמם פרטים מזהים. למעשה, אף אחד מהמשתתפים אינו יכול לדעת אם המשתתפים האחרים דוברים אמת או בודים כזבים מלבם. במרבית המקרים מתנהלת השיחה באמצעות הקלדה, אם כי הולכת ומתפשטת התופעה של חדרי שיחה שבהם יוצרים המשתתפים קשר באמצעות קול ואף בליווי תמונה.

שני סטודנטים מאוניברסיטת בר אילן, שקד וגרוסברד, ערכו לאחרונה מחקר על תופעת ההתמכרות לאינטרנט. שתי מסקנות העולות מתוך המחקר הן כי לשימוש באינטרנט השפעה ברורה על חיי החברה ועל פעילות הפנאי של המשתמש (הללו מתקצרים ככל שהמשתמש מקדיש שעות רבות יותר לשימוש באינטרנט), וכי עוצמת ההשפעה כפופה לרמת (זמן) השימוש.

שקד וגרוסברד מצטטים מתוך מחקרה של הפסיכולוגית קימברלי יאנג אשר קבעה ששימוש כפייתי באינטרנט עלול לגרום לתוצאות שליליות משמעותיות בתחומי הלימודים, החברה, הכספים והעבודה. זאת בדומה לבעיות שתועדו כתוצאה מהתמכרויות "מוכרות" יותר, דוגמת הימורים כפייתיים, אכילה כפייתית או אלכוהוליזם. המכורים איבדו שליטה על יכולתם להגביל את כמות הזמן שהם הקדישו לשיטוט באינטרנט, ודיווחו על בעיות משמעותיות בחייהם כתוצאה מכך.

באופן מפתיע למדי, למרות התוצאות השליליות הללו, מכורים רבים לא הביעו רצון לצמצם את זמן השימוש באינטרנט. הנחקרים דיווחו על תלות מוחלטת באינטרנט ועל חוסר יכולת לוותר על חלקה של הרשת בחייהם או להגביל את עצמם מבחינת זמן השימוש.

ממחקרה של יאנג עולה שמתמכרים, שסגרו את החשבון שלהם אצל ספק האינטרנט, מכרו את המודם או אפילו פירקו לגמרי את המחשב, דיווחו על הרגשה של "השתוקקות" הדומה לזו של מעשן הנמצא בגמילה מסיגריות. צורך עז זה גרם להרכבת המחשב מחדש, קניית מודם ופתיחת חשבון חדש אצל ספק אינטרנט - הכול כדי לספק את הצורך באינטרנט. חלק מהמכורים השתמשו באינטרנט כאמצעי לברוח מבעיות או לשפר את מצב רוחם המדוכא (שנבע כתוצאה מהרגשה של חוסר אונים, אשמה, חרדה או דיכאון). חלקם שיקרו לבני המשפחה או לחברים כדי להסתיר את

¹ בשאלות נתייחס למונח העברי: מרשתת

מידת התמכרותם לאינטרנט, סיכנו מערכת יחסים רצינית, עבודה או לימודים, וחזרו להשתמש באינטרנט אפילו לאחר שבזבזו על החיבור לרשת סכום כסף מופרז.

ממחקר שערכה הפסיכולוגית קימברלי יאנג עולה שילדים עלולים להתמכר לאינטרנט, בעיקר בעקבות שימוש מופרז בחדרי השיחה, אבל גם כתוצאה מגלישה אינטנסיבית ומהשתתפות במשחקים מקוונים. התמכרות הילד לאינטרנט פוגעת בו ישירות. היא עלולה להפוך אותו לאדם מתבודד ולהרוס את חיי המשפחה שלו בעתיד.

חלק מהחוקרים סבורים ששימוש מופרז ברשת האינטרנט עלול ליצור טשטוש הגבולות בין העולם הווירטואלי לזה המציאותי. אמנם בנושא זה אין עדיין מחקרים מעמיקים, אולם עצם העובדה שהרשת מאפשרת לכל אחד ללבוש ולפשוט זהויות, להופיע בחדרי שיחה תחת כינויים שונים ולמסור מידע כוזב כרצונו, בלי חשש להיתפס, מעלה חשש כי התמכרות של ילדים לאינטרנט תלווה בבעיית זהות.

עם כל זאת יש לזכור, שלא כל המומחים רואים את ההתמכרות לאינטרנט כבעיה חמורה. למעשה חלק מהם סבורים שעדיף שהילדים ישתמשו בכלי טכנולוגי הדורש מידה מסוימת של הפעלה אקטיבית מאשר בילוי אותן שעות בצפייה פסיבית בתכניות טלוויזיה. דון טפסקוט, מחבר הספר "Growing Up Digital", מציג תמונה הרבה יותר ורודה, שבה ילדים משתמשים באינטרנט כדי לשחק, לבנות מערכות יחסים ולחקור את העולם. לדעתו, רשת האינטרנט מסייעת לילדים בהקניית תחושת זהות, החיונית להתפתחותם.

יש לזכור שהקניית יסודות שימוש נכונים לילד ברשת האינטרנט, תחת הנחיה ופיקוח מתאימים, תסייע לו לפתח חשיבה עצמאית ולמידת חקר - יכולות אשר העשויות לשמש מפתח להצלחת הילד בעולם הטכנולוגי של המאה העשרים ואחת.

*הכותב הוא מנכ"ל בוקלי, מרצה ויועץ בתחום האינטרנט

שאלות

1. א. מהי טענתו המרכזית של כותב המאמר?

ב. הכותב מביא כמה נימוקים לביסוס טענתו. הסבירו שניים מהם.

2. בפסקה אחת לפני סוף המאמר המתחילה במילים: "עם כל זאת יש לזכור..." מוצגים דבריו של דון טפסקוט. השלימו את המשפט: "דבריו של דון טפסקוט מציגים

א. דוגמה לביסוס ולהוכחה ב. עמדה של מתנגדים ג. הנמקה לטענת הכותב

3. לפניכם הערך "התמכר" ממילון אבן שושן:

~ התפעל **התמכר**, 1. נמכר או מכר את עצמו: "והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה" (דברים כח סח). 2. התמסר, הקדיש את עצמו לדבר-מה מסוים בכל לבו [בייחוד לשליה]: "לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה'" (מלכים א כא כה). "ותגדל רעתו מאד ולכל רעה התמכר" (בן סירא מז לט). "האיש אשר לב לו להתמכר לאיזה אידאל רוחני" (אחר העם, קס).

א. מבין שתי המשמעויות (ההגדרות) בערך "התמכר" איזו משמעות היא המתאימה ביותר לטקסט? **נמקו**.

ב. המילה "התמכר" גזורה מן השורש _____ שורש זה נוטה בבניינים שונים.

לפניכם הערך "מכור". איזו מבין המשמעויות (ההגדרות) המוצגות יכולה להחליף את המילה "התמכר" במשמעות שבטקסט? _____

מְכֹרֶת ת' [מן מכר, מכר] ¹. שְׁמֵכְרוֹ אוֹתוֹ, שֶׁהֶעֱבֵר לְרִשּׁוֹת הַקֹּנֶה: "הַמֹּכֵר אֶת הַבַּיִת... כָּל הַמְּכָר לְקִרְקַע הָרִי זֶה מְכֹר" (תוספתא בבא בתרא ג א). סְחֹרָה מְכֹרָה. ². [בהשאלה] מְשַׁעֲבֵד לְמִשְׁהוֹ עַל יְדֵי שְׂקָבֵל שְׁחָד וְכְדוּמָה: הַסִּגְגֹר הָאֲשִׁים אֶת עַד הַתְּכִיעָה שֶׁהוּא מְכֹר. הַמְּדִינָה הַקִּטְנָה מְכֹרָה לְמַעַצְמָה הַגְּדוּלָה. ³. [בהשאלה] מְשַׁעֲבֵד, מְתַמְסֵר בְּקִיעֻת (לְצִרִּיכַת סָמִים, אֶלְכוּהוּל וְכו') מִתּוֹךְ כְּפִיָּה: מְכֹר לְסָמִים. – [מְכֹרָה, מְכֹרִים, מְכֹרוֹת]

ג. ציינו את חלקי הדיבור של כל מילה: "התמכר" _____, "מכור" _____.

4. לפניכם טבלה ובה שמות פעולה. נתחו אותם לפי הטבלה.

שם הפעולה	שם הפועל	פועל מאותו שורש <u>בבניין אחר</u>
קרינה		
סכון		
הרגל		
השקפה		
השתתפות		

5. לפניכם פסקה מתוך הטקסט:

"חלק מהחוקרים סבורים ששימוש מופרז ברשת האינטרנט עלול ליצור טשטוש גבולות בין העולם הווירטואלי לזה המציאותי. אמנם בנושא זה אין עדיין מחקרים מעמיקים, אולם עצם העובדה שהרשת מאפשרת לכל אחד ללבוש ולפשוט זהויות, להופיע בחדרי שיחה תחת כינויים שונים ולמסור מידע כוזב כרצונו, בלי חשש להיתפס, מעלה חשש כי התמכרות של ילדים לאינטרנט תלווה בבעיית זהות."

מצאו חמש (5) צורות בינוני (הווה), ומיינו אותן לשלושה תפקידים שונים של הבינוני (חלקי דיבור שונים).

6. לפניכם שמות עצם. מודם, משחק, סלולר, בריאות, מחקר, אנטנה, השפעה, אפשרות, התמכרות.

מיינו אותם לפי הטבלה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי	שאלה

7. איזה מבין הצירופים שלהלן הוא משפט ואיזה צירוף שמני?

ההתמכרות לאינטרנט כבעיה חמורה.

מחקרים אלה מעמיקים.

המפתח להצלחת הילד בעולם הטכנולוגי של המאה העשרים ואחת.

8. הפועל רכש יכול להצטרף למילים שונות בעברית וליצור מטבעות לשון או צירופים בעלי משמעות חדשה.

א. לאילו מילים מן המילים שלהלן יכולה המילה רכש להצטרף? (הקיפו במעגל)

כישורים, מילים, מחשבות, השכלה, רגש, מאפיינים, דירה, מספרים

ב. בחרו שניים מן הצירופים ושלבו אותם בשני משפטים בעלי משמעות בעברית.

לפניכם עלון מידע של פורום החברות הסלולריות בישראל. קראו אותו, וענו על השאלות.

טקסט ב

עלון מידע על קרינה בלתי מייננת מטלפון נייד

מהו טלפון סלולרי

טלפון סלולרי הוא מכשיר המאפשר תקשורת אלחוטית באמצעות גלי רדיו. לצורך זה מכיל הטלפון הסלולרי מקלט ומשדר, באמצעותם מתקיים הקשר בינו לבין התחנה הקבועה הנמצאת בסביבה. בתחנה הקבועה מצויות אנטנות לקליטה ולשידור.

לצורך התקשרות פולטים הטלפון הסלולרי והאנטנות שבתחנה הקבועה קרינת רדיו. מכשיר הטלפון הנייד משדר כמות קרינה נמוכה מזו המשודרת על ידי מוקד שידור, אך עקב הימצאות המכשיר בקרבת הגוף, סופג הגוף את האנרגיה במישורין מהאנטנה של המכשיר. המכשיר פועל בתדרים של 800 עד כ- 2200 מגה הרץ. רוב המכשירים העכשוויים משדרים בהספק מרבי של עד 0.6 וואט.

מהי קרינת רדיו

קרינה היא מעבר אנרגיה בטווח מסוים. ניתן לאפיין את הקרינה על פי רמות האנרגיה המועברת כדלקמן: ♦ קרינה מייננת (שיש בה די אנרגיה כדי לשנות את מבנה האטום, לדוגמה קרינת רנטגן); ♦ קרינה בלתי מייננת (שאינה בה די אנרגיה כדי לשנות את מבנה האטום, לדוגמה קרינת רדיו). קרינת הרדיו היא קרינה אלקטרו מגנטית בלתי מייננת באנרגיה הנמוכה מקרינת האור, מקרינת רנטגן ומקרינת גאמא.

היבטי בריאות ובטיחות

עקב השימוש הרב בטלפונים הסלולריים, הועלה החשש מפני השפעות בריאותיות הנגרמות על ידי אפקטים תרמיים (חימום הגוף) ועל ידי אפקטים א-תרמיים (אפקטים הנגרמים מהשפעה ישירה של קרינת רדיו בעוצמה נמוכה מכדי לגרום לחימום הגוף). תוצאות המחקרים שנערכו בנושא הקשר שבין שימוש בטלפונים ניידים לבין תחלואה אינן אחידות. בשנים האחרונות מתקיים מחקר מקיף שבו שותפים 16 מרכזים בעולם. תוצאות המחקר כולו עדיין לא סוכמו, אולם תוצאות חלקיות של מרכזים שונים השותפים במחקר כבר פורסמו. בעוד שמחקרים בודדים אלו לא מצאו קשר בין החשיפה לטלפון הסלולרי לבין התפתחות גידולים, במספר מקרים נמצא קשר בין שימוש ארוך יחסית (מעל 10 שנים) לבין התפתחות גידולים בייחוד בקרב אנשים שנהגו להחזיק את הטלפון באותו צד שבו התפתח הגידול.

במחקר שהתנהל בישראל נמצא קשר בין עליית הסיכון להתפתחות גידולים בבלוטת הרוק לבין שימוש מתמשך בטלפונים הניידים. הסיכון בולט בעיקר אצל אנשים המאריכים בזמן השיחות ובמספרן ואצל אלו המרבים בשיחות בעיקר באזורים כפריים, שבהם קיים מיעוט יחסי של אנטנות (דבר המגביר את הקרינה הנפלטת מהמכשיר).

עמדת משרד הבריאות: עדיין לא ברור אם השימוש בטכנולוגיה הסלולרית קשור בעלייה בסיכון לפיתוח גידולים ממאירים ושפירים. עם זאת בהתחשב בממצאי המחקרים העדכניים, משרד הבריאות קובע כי יש להמשיך לנקוט עיקרון של זהירות מונעת.

שאלות

9. מהי מטרת הטקסט?

- א. לתאר את מבנה הטלפון הסלולרי ואת עוצמתו.
- ב. להזהיר מפני הסכנות שבשימוש בטלפון הסלולרי.
- ג. להסביר כיצד מתרחשת קרינת רדיו ואנטנות.
- ד. להציג מחקרים שנערכו על השימוש בטלפון סלולרי.

10. מהי קרינה בלתי מייננת?

11. מה עלול לסכן יותר את הבריאות: האזנה צמודה לרדיו או חשיפה ממושכת לקרני השמש? נמקו.

12. בסוף הפסקה האחרונה כתוב: "... עם זאת...".

I מהו הקשר הלוגי בין מה שנכתב אחרי מילת הקישור לבין מה שנכתב לפניה?

- א. סיבה ותוצאה ב. הוספה ג. זמן ד. ויתור, הסתייגות

13. בפסקה הראשונה של העלון מופיעים שני שמות עצם מאותו משקל: מקלט ומשדר. ניתן להגות אותן באופן שונה. כדי להחליט מהי הגיית הנכונה, יש להכיר את משמעות המשקל.

I מהו משקל המילים?

- א. מְקַטֵּל ב. מְקַטֵּל ג. מְקַטֵּל ד. מְקַטֵּל

II מהי משמעות המשקל?

III בפסקה השנייה מופיעה המילה "משדר" פעם נוספת: "מכשיר הטלפון הנייד משדר".

מהו ההבדל בין שתי המילים "משדר" בשתי הפסקות?

לפניכם קטעים הלקוחים מאתר המועצה הישראלית לצרכנות בנושא: שימוש נכון בסלולר.
http://www.consumers.org.il/files/files/yom_hezarhan2012/Yom_Hatzarcan_2011maarach_27.12.pdf

קראו את "תעודות הזהות" של שלושה אנשים המשתמשים בטלפון סלולרי (טקסט ג) ואת הטבלה המפרטת תכניות סלולריות שונות. ענו על השאלה שאחריהם.

טקסט ג

שם: אביבית
גיל: 57
מצב משפחתי: נשואה-3
עיסוק: מנהלת חנות לצידוד משרדי

הרגלי שימוש: רוב השיחות הקשורות לעבודה נעשות ממכשיר הטלפון הקווי בחנות. משתמשת מעט יחסית במכשיר הסלולרי לשיחות פרטיות (כ-300 דקות בחודש), בעיקר לקרובי המשפחה שרובם באותה הרשת. שולחת מעט הודעות טקסט (כ-100 הודעות בחודש). לא אכפת לה סוג המכשיר. חשוב לה שיהיה בו GPS ומצלמה שבה תוכל לצלם את הנכדים. לא זקוקה לחבילת גלישה או לשירותים נוספים (ל-GPS נדרשת חבילת גלישה בסיסית בלבד). לא מעוניינת במכשיר משוכלל מדי.

שם: אבי
גיל: 33
מצב משפחתי: רווק
עיסוק: מנהל מסעדה

הרגלי שימוש: המכשיר הנייד שלו משמש מעין משרד. הוא משתמש הרבה במכשיר הנייד לצורכי עבודה - הנתונים מראים כי הוא משוחח מעל ל-1000 דקות בחודש ושולח בין 700-800 הודעות טקסט. משתמש הרבה בגלישה לאינטרנט מהנייד לצורכי עבודה ולצרכים פרטיים.

שם: אביב
גיל: 17
מצב משפחתי: רווק
עיסוק: תלמיד י"א.

הרגלי שימוש: לא מדבר הרבה במיוחד (כ-400 דקות בחודש), אך משתמש הרבה בהודעות טקסט (כ-650 הודעות בחודש) ובאפליקציות של הודעות חנם שלהן נדרשת חבילת גלישה. הוריו מגבילים את חשבון הנייד שלו ל-165 ₪.

לפניכם טבלה המפרטת תכניות סלולריות שונות (מתוך האתר של המועצה הישראלית לצרכנות).

שם התכנית	תשלום חודשי קבוע	המכשיר הכלול בחבילות	דקות שיחה לכל היעדים	דקות שיחה ברשת	הודעות טקסט	חבילת גלישה	מחיר לחריגה עבור דקות שיחה	מחיר לחריגה עבור הודעות טקסט	הטבות נוספות
מדברים בכיף	270 ₪	סמארטפון	1150		1150	חבילת גלישה לסמארטפון בתוספת של 40 ₪ לחודש, GPS חינם	65 אג'	65 אג'	
מדברים ונהנים	בחירת בנק דקות: 200 125 ₪ – 500 דקות 200 ₪ – 1500 250 דקות 250 ₪	שדרוג לדור 3 או לסמארטפון		500	200 הודעות – 20 ₪ 600 הודעות – 70 ₪ 1000 הודעות – 100 ₪	חבילת גלישה לסמארטפון בתוספת של 79 ₪ לחודש, GPS בעלות של 14 ₪ לחודש	65 אג'	60 אג'	
מדברים בלי הפסקה	119 ₪ עבור 150 דקות + 150 הודעות 189 ₪ עבור 400 דקות + 400 הודעות 269 ₪ עבור 1000 דקות + 1000 הודעות	סמארטפון		2500		חבילת גלישה לסמארטפון בתוספת של 60 ₪ לחודש, GPS בעלות של 10 ₪ לחודש	55 אג'	55 אג'	

14. התאימו לשניים מן האנשים שלעיל את התכנית הטובה והחסכונית ביותר שתענה על צרכיו/צרכיה ועל הרגלי השימוש של כל אחד/אחת. נמקו את בחירתכם.

לאביבית מתאימה התכנית _____

נימוק _____

לאבי _____

נימוק _____

לַאבִּיב

נִימוֹק

15. הטלפון הסלולרי והמרשתת הם אמצעים טכנולוגיים שהתפתחו במאה ה-20. התפתחויות טכנולוגיות אלה תורמות לחברה, אך אותה שעה גם עלולות להזיק לה.

כתבו סיכום שבו תתייחסו לסכנות הטמונות באמצעים אלה העולות משני הטקסטים שקראתם.

ב ה צ ל ח ה !